

วิธีการสอนภาษาแบบกลุ่มสัมพันธ์*

Community Language Learning

ธีรบูรณ์ สมบูรณ์เอกิจ

ปัจจุบันการเรียนการสอนภาษาไม่ว่าจะเป็นในระดับใดก็ตามได้รับการพัฒนาคุณภาพไปมาก ทั้งทางด้านวิธีสอน เนื้อหา ตัวผู้เรียนและตัวผู้สอน มีการประยุกต์หลักการทางภาษาศาสตร์ หลักจิตวิทยาเข้ากับหลักการสอน และมีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ให้เป็นประโยชน์มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามยังไม่มีวิธีหนึ่งวิธีใดที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้หมด หรือช่วยให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนได้อย่างเต็มที่ บางที่อาจถึงเวลาแล้วที่เราควรมองกลับไปในอดีตและเลือกวิธีการสอนแบบเก่าๆ ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นวิธีการที่ทันสมัยและสามารถช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จได้นำมาใช้ใหม่ โดยปรับปรุงให้มีข้อบกพร่องน้อยลง และให้เหมาะสมกับหลักการที่ถูกต้องทางจิตวิทยาและภาษาศาสตร์ วิธีการสอนโดยการแปลเป็นวิธีหนึ่งที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในอดีต และปัจจุบันผู้สอนส่วนใหญ่มักกล่าวว่า “ถึงครูไม่แปลให้ นักเรียนก็พยายามแปลเองอยู่ดี ดังนั้นการที่ครูแปลให้จึงเป็นการลดความเข้าใจผิดต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดกับนักเรียนที่แปลเอง” คำกล่าวเช่นนี้แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า “การสอนโดยการแปล” นั้นยังคงเป็นที่นิยมในหมู่ของผู้สอนภาษาในปัจจุบัน

ผู้เขียนเคยทดลองใช้วิธีการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่ให้บทบาทในการแปลมาก สอนภาษาไทยให้กับนักเรียนจากประเทศออสเตรเลีย, นิวซีแลนด์ และสหรัฐอเมริกา หลังจากการสอนสิ้นสุดลงแล้วผู้เรียนรู้สึกประทับใจในผลของวิธีการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ นี้เป็นอย่างมาก กล่าวคือผู้เรียนมีความรู้สึกว่าเขาสามารถพูดภาษาไทยได้เอง และมีความเชื่อมั่นในตัวเองสูงเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ ที่เรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบอื่น ๆ

* Community Language Learning ผู้เขียนขอเรียกชื่อวิธีการสอนแบบนี้ว่า “วิธีการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์”

วิธีการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ เป็นวิธีที่ศาสตราจารย์ ชาร์ล เคอร์เรน (Charles Curran) จากมหาวิทยาลัยลอยโอล่า ในมลรัฐชิคาโก ประเทศสหรัฐอเมริกา คิดค้นขึ้น เคอร์เรน เห็นความสำคัญของกลุ่มในการสอนภาษามาก เพราะเขาเชื่อว่าการเรียนการสอนบางแบบ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นกับแต่ละบุคคลในขณะที่เรียน เช่น การฟังครูอธิบาย การฝึกทำแบบฝึกหัดเป็นต้น หรือการเรียนรู้อาจเกิดขึ้นกับแต่ละบุคคลในขณะที่ค้นคว้าเพิ่มเติม หลังจากการเล่าเรียนในห้องเรียนแล้ว แต่สำหรับการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์นั้น การเรียนรู้จะเกิดขึ้นกับทุก ๆ คนในกลุ่มในขณะที่เรียนอยู่ โดยอาศัยหลักความสัมพันธ์ของกลุ่มเป็นสื่อ

เคอร์เรน ยังเชื่อว่าภาษาแม่ของผู้เรียนไม่ใช่อุปสรรคในการเรียนภาษาต่างประเทศเลย หากผู้สอนใช้ให้ถูกวิธี ภาษาแม่จะเป็นบันไดที่สำคัญนำผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จในการเรียนภาษา สิ่งที่ช่วยผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จอีกประการหนึ่ง คือ “บทบาทของผู้สอน” ผู้สอนควรมีบทบาทเพียงให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหา และสร้างบรรยากาศที่จะนำไปสู่ความเข้าใจ และการยอมรับซึ่งกันและกันในกลุ่มของผู้เรียน เคอร์เรนเรียกผู้สอนว่า “ผู้รู้” (Knower) ในที่นี้ผู้เขียนขอใช้คำว่า “ผู้สอน” แทน เหตุที่ทำให้เคอร์เรนต้องพินิจพิเคราะห์การเรียกชื่อผู้สอนก็คือ เขาต้องการเน้นเรื่องการยอมรับซึ่งกันและกันในด้านฐานะ กล่าวคือในกรณีที่ผู้เรียนเรียนรู้ถึงระดับหนึ่ง และมีความรู้พอที่จะช่วยเหลือสมาชิกคนอื่น ๆ ของกลุ่มได้ ฐานะของเขาก็ควรเท่าเทียมกับผู้สอน เคอร์เรนจึงใช้ผู้รู้ (Knower) แทน

ขั้นตอนของการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ แบ่งออกได้เป็น 5 ระยะด้วยกัน

1. ระยะก่อตัว (Embryonic Stage) เป็นระยะเริ่มแรกของการเรียน ผู้เรียนต้องฟังผู้สอนทั้งหมดในการสื่อความหมายเป็นภาษาต่างประเทศ ผู้เรียนพูดได้แต่ภาษาแม่เท่านั้น ผู้สอนมีหน้าที่ช่วยแปลข้อความต่าง ๆ ให้เป็นภาษาต่างประเทศ
2. ระยะเริ่มเป็นตัวของตัวเอง (Self-Assertion Stage) เป็นระยะที่ผู้เรียนเริ่มสามารถใช้คำ หรือ วลี ของภาษาต่างประเทศได้ สามารถสื่อความหมายได้ทันทีโดยไม่ต้องปรึกษาผู้สอน
3. ระยะแยกตัว (Separate Existence Stage) เป็นระยะที่ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาต่างประเทศสื่อความหมายกับผู้เรียนคนอื่น ๆ ในกลุ่มได้ตามลำพัง และมากขึ้นกว่าเดิม แต่ยังคงต้องขอความช่วยเหลือและปรึกษาผู้สอนเมื่อจำเป็น
4. ระยะเปลี่ยนฐานะและบทบาท (Reversal Stage) ผู้เรียนมีความรู้มากพอในระดับหนึ่งซึ่งสามารถเปลี่ยนฐานะและบทบาทของตนเป็นผู้สอน ให้คำปรึกษากับสมาชิกคนอื่น ๆ

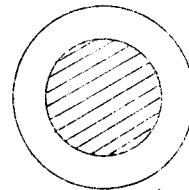
ในกลุ่มที่อยู่ในระดับต่ำกว่าได้ในบางขณะ ระยะนี้เป็นระยะที่ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาสื่อความหมายได้อย่างคล่องแคล่ว ถึงแม้จะพูดผิดอยู่บ้างก็ตาม

5. ระยะอิสระจากผู้สอน (Independent Stage) เป็นระยะที่ผู้เรียนเป็นอิสระจากผู้สอนตามทฤษฎีแล้ว ผู้เรียนจะต้องรู้หมดทุกอย่างที่ผู้สอนจะสอน แต่ยังคงต้องการความช่วยเหลือในเรื่องการปรับปรุงภาษาให้ละเอียดดียิ่งขึ้น ผู้เรียนสามารถเป็นผู้สอนได้

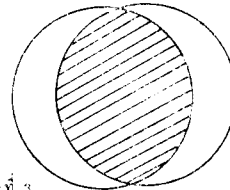
พัฒนาการของผู้เรียนภาษาคตามวิธีการเรียนแบบกลุ่มสัมพันธ์อาจจะเขียนออกมาในรูปของแผนภูมิได้ดังนี้

1. เป็นระยะที่ผู้เรียนต้องพึ่งผู้สอนเป็นอย่างมาก บทสนทนาจะต้องเริ่มต้นด้วยภาษาแม่ก่อนเสมอแล้วจึงเปลี่ยนเป็นภาษาต่างประเทศ
2. เป็นระยะที่ผู้เรียนเริ่มพูดภาษาต่างประเทศได้เป็นคำ ๆ หรือเป็นบางวลี ผู้สอนจะให้ความช่วยเหลือเป็นระยะ ๆ ในด้านศัพท์ การออกเสียง และไวยากรณ์
3. ผู้เรียนเริ่มพูดเป็นภาษาต่างประเทศกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มได้มากขึ้น ผู้สอนจะแก้ไขทันทีเมื่อผู้เรียนพูดผิด
4. เป็นระยะที่ผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือจากผู้สอนเฉพาะเรื่องเท่านั้น เช่น เรื่องความถูกต้องของการใช้สำนวน การออกเสียง โครงสร้างทางไวยากรณ์ที่ซับซ้อน
5. เป็นระยะที่ผู้เรียนสามารถสื่อความหมายเป็นภาษาต่างประเทศได้คล่องแคล่วโดยผู้สอนจะแก้ไขสำนวนและไวยากรณ์ของผู้เรียนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในระยะนี้ผู้เรียนอาจจะเป็นผู้สอน (Knower) สำหรับผู้เรียนในกลุ่ม 1, 2 และ 3 ได้

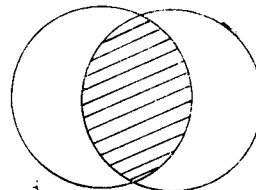
ระยะที่ 1

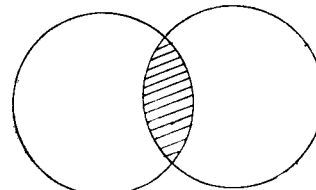
ระยะที่ 2

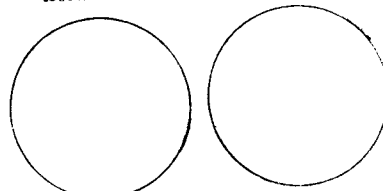
ระยะที่ 3

ระยะที่ 4

ระยะที่ 5

สมศักดิ์ : อาจารย์ครับ เศรษฐกิจตกต่ำ ภาษาอังกฤษว่าอะไรครับ (เป็นการถามที่ผิดเพราะผู้สอนมีหน้าที่เป็นผู้ช่วยไม่ได้ร่วมอยู่ในการสนทนา ผู้เรียนจะต้องถามสมาชิกในกลุ่มด้วยกัน)

สมศรี : สมศักดิ์ ขอวิชาไปอังกฤษแล้วรีคะ (เป็นตัวอย่างที่ถูกต้อง เพราะผู้ที่ต้องตอบคำถามเป็นสมาชิกคนหนึ่งในกลุ่ม)

4. ผู้สอนไม่จำเป็นต้องบังคับหรือพยายามให้ทุกคนในกลุ่มต้องพูด ให้ทุกอย่างเป็นไปตามธรรมชาติของการสนทนาโดยทั่ว ๆ ไป ผู้สอนอาจควบคุมเวลาให้บทสนทนาดำเนินไปประมาณ 10 นาทีหรือไม่เกิน 15 นาทีเป็นอย่างมาก

5. เมื่อผู้เรียนพูดประโยคใดประโยคหนึ่ง เป็นภาษาแม่กับสมาชิกคนหนึ่งในกลุ่ม ซึ่งทุกคนในกลุ่มได้ยินอย่างชัดเจน ผู้สอนจะเดินไปหา และแปลเป็นภาษาต่างประเทศให้ฟัง สองต่อสอง เมื่อฝึกจนคิดว่าพูดได้แล้วผู้เรียนก็จะพูดประโยคนั้นเป็นภาษาต่างประเทศ กับสมาชิกคนเดิม ผู้สอนไม่จำเป็นต้องแปลคำต่อคำ แต่แปลเพื่อให้ได้ความหมายที่ต้องการสื่อจริง ๆ

6. ขณะผู้เรียนกล่าวประโยคใดประโยคหนึ่งเป็นภาษาต่างประเทศ เขาจะต้องอัดเสียงของเขาลงในเครื่องบันทึกเสียงด้วย

7. เมื่อจบบทสนทนาแล้ว ผู้สอนจะให้ผู้เรียนฟังบทสนทนาที่อัดไว้ในเครื่องบันทึกเสียง คราวนี้ผู้เรียนจะได้ยินแต่เฉพาะภาษาต่างประเทศเท่านั้น และผู้เรียนจะต้องแปลบทสนทนา นั้นกลับเป็นภาษาแม่ เพื่อเป็นการตรวจสอบความเข้าใจ

8. ผู้สอนให้ผู้เรียนฟังบทสนทนาอีกครั้งหนึ่ง คราวนี้จะหยุดแต่ละช่วง และเขียนลงบนกระดานคำเป็นภาษาแม่ของผู้เรียน หากมีคำที่ใช้ซ้ำกัน 4 ครั้ง ผู้สอนจะขีดเส้นใต้คำที่ใช้ซ้ำกันนั้นไว้ และคำที่ 4 จะเขียนเป็นภาษาต่างประเทศ

9. ถ้าในบทสนทนามีคำที่ใช้ซ้ำกันหลายคำ และมีคำที่เขียนเป็นภาษาต่างประเทศหลายคำ ผู้สอนจะต้องพยายามให้ผู้เรียนช่วยกันหาความหมายของคำที่เขียนเป็นภาษาต่างประเทศนั้น ในขณะที่เขายังจำบทสนทนาของเขาได้อยู่

เพื่อให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น จะขอยกตัวอย่างบทสนทนาของนักเรียนไทย ที่กำลังเรียนภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการเรียนแบบกลุ่มสัมพันธ์

สมศรี : (ถามสมศักดิ์ สมาชิกในกลุ่ม ถึงพอที่คนอื่น ๆ ได้ยินชัดเจน)

“สมศักดิ์, ส่วนใหญ่วันอาทิตย์ว่างไหม?”

(ผู้สอนจะแปลให้สมศรีฟังเป็นการส่วนตัว ซึ่งผู้เรียนคนอื่น ๆ อาจจะได้ยิน Somsak, are you free on Sundays ?)

(ผู้พูดตามผู้สอนจนแน่ใจว่าพูดได้ หันไปหาสมศักดิ์ พร้อมกับเบ็ดเตล็ดเสียงของตนเอง)

“Somsak, are you free on Sundays?”

สมศักดิ์ : (ตอบสมศรี ซึ่งผู้เรียนคนอื่น ๆ ได้ยินอย่างชัดเจน)

“ว่างชะ วันอาทิตย์ผมว่าง”

(ผู้สอนแปลให้สมศักดิ์ฟังเป็นการส่วนตัว ผู้เรียนคนอื่น ๆ อาจจะได้ยิน)

Yes, I am. I'm free on Sundays.

(ผู้สอนแน่ใจว่าพูดได้แล้ว หันไปหาสมศรี เบ็ดเตล็ดเสียงและตอบคำถาม)

“Yes, I am. I'm free on Sundays.”

สมศรี : (ถามสมศักดิ์ ผู้เรียนคนอื่น ๆ ได้ยินอย่างชัดเจน)

“ไปดูหนังไหม วันอาทิตย์นี้”

(ผู้สอนแปลให้ฟังเหมือนที่เคยปฏิบัติ Do you want to see a film this Sunday ?)

(สมศรีปฏิบัติ เช่นเคย และถามสมศักดิ์)

“Do you want to see a film this Sunday ?”

สมศักดิ์ : (พูดกับสมศรี)

“วันอาทิตย์มีหนังดีหรือ”

(ผู้สอนแปลให้สมศักดิ์ฟังเป็นการส่วนตัว Do they show good films on Sundays ?)

(สมศักดิ์ถามสมศรี)

“Do they show good films on Sundays?”

สมศรี : (ตอบสมศักดิ์)

“ใช่ซี วันอาทิตย์เป็นวันที่มีหนังดี ๆ ฉายอยู่เสมอ”

(ผู้สอนปฏิบัติเช่นเคย Yes, they always show good films on Sundays)

(ตอบสมศักดิ์ เป็นภาษาต่างประเทศ)

“Yes, they always show good films on Sundays.”

บทสนทนาจะดำเนินต่อไป และสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มจะร่วมในบทสนทนามากขึ้น เมื่อจบบทสนทนาผู้เรียนจะหมุนเทปกลับไปฟังบทสนทนาที่อัดไว้ และผู้เรียนทั้งกลุ่มจะช่วยกันหาความหมายของแต่ละประโยคในบทสนทนานั้น ในเวลาเดียวกันผู้สอนก็จะเขียนประโยคต่าง ๆ ในบทสนทนาลงบนกระดานดำ ตัวอย่างเช่น

1. สมศักดิ์, อาร์ ยู ฟรี อิน ชันเคย์ส.
2. เยส ไอ แอม อัม ฟรี อิน ชันเคย์ส.
3. ทู ยู วอน ทะ ซี อะ ฟิล์ม ดิส ชันเคย์ ?
4. ทู เเค โห่ กู๊ต ฟิล์มส อิน ชันเคย์ส ?
5. เยส, เเค ออลวิส โห่ กู๊ต ฟิล์มส on Sundays.

ผู้เขียนเองมีประสบการณ์ครั้งแรกกับวิธีการสอนแบบนี้เมื่อปี 2518 ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ได้รับจากการสัมมนาผู้ให้การอบรมอาสาสมัครอเมริกันวันที่ 51 ในครั้งนั้นผู้เขียนยังมองไม่เห็นประโยชน์ที่แท้จริงของวิธีการเรียนการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์นี้ จึงไม่ได้ทดลองใช้ ต่อมาเมื่อประมาณเดือนเมษายน 2523 ผู้เขียนมีโอกาสดำเนินวิทยากรทางด้านภาษาและวัฒนธรรมให้การอบรมแก่นักเรียนทุน เอ เอฟ เอส จึงทดลองใช้วิธีการสอนแบบนี้ สอนภาษาไทยให้นักเรียนดังกล่าว ที่มาจากประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และสหรัฐอเมริกา

จากการทดลองผู้เขียนพบข้อดีของวิธีการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ดังนี้

1. ผู้เรียนได้เรียนรู้ภาษาที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนเอง และสามารถเรียนรู้ได้ในระยะเวลาอันสั้น
2. บรรยากาศในการเรียนไม่น่าเบื่อ ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ภาษาต่างประเทศที่เขาพูดได้นั้นเขาเป็นผู้คิดพูดได้เอง
3. ลดการแข่งขันระหว่างผู้เรียนแก่กับผู้เรียนที่ค่อนข้างอ่อน ทุกคนกล้าแสดงออกเต็มที่
4. ผู้เรียนเข้าใจความหมายของประโยคในภาษาต่างประเทศทุกประโยคที่เขาพูดได้
5. ทุกคนในกลุ่มมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันดี โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีผู้เรียนต่างระดับกัน

6. ผู้เรียนสามารถพูด อ่าน และ เขียนได้ในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน
7. เป็นการสอนที่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะกลุ่มได้เป็นอย่างดี

วิธีการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์นี้เหมาะที่จะใช้ ในชั้นเรียนที่มีขนาดเล็ก และเมื่อต้องการที่จะเน้นทักษะด้านการพูดของผู้เรียน สำหรับชั้นเรียนที่มีขนาดใหญ่จะมีปัญหามาก ผู้เรียนจะไม่สามารถร่วมการสนทนาได้ทั้งหมด หรือไม่สามารถได้ยินบทสนทนาอย่างชัดเจน

สำหรับจุดอ่อนของการสอนแบบนี้ผู้เขียนพบว่า มีหลายประการด้วยกัน เช่น

1. การเตรียมผู้สอน ผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทั้งภาษาแม่ของผู้เรียน และภาษาต่างประเทศที่จะสอนเป็นอย่างดี จึงจะสามารถสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ผู้เรียนอาจจะเลือกสนทนาในเรื่องที่ไม่สำคัญ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม หรือขนบธรรมเนียมประเพณีซึ่งยากที่จะแปลให้เป็นข้อความสั้น ๆ และได้ความหมายอย่างสมบูรณ์
3. ไม่สามารถควบคุมการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตรได้ (ถ้ามี) เพราะบทสนทนาแต่ละครั้งจะครอบคลุมเนื้อหาที่แตกต่างกัน ทั้งทางด้านไวยากรณ์และศัพท์

แต่อย่างไรก็ตาม ข้อดีของการสอนแบบนี้มีมากซึ่งผู้สอนภาษาอาจนำมาใช้ ประกอบกับการสอนวิธีอื่น ๆ หรือนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาของผู้เรียนเฉพาะกลุ่มได้

หนังสืออ้างอิง

Curran, Charles A. *Counseling-Learning*, Apple River Press : Apple River, Chicago Illinois 61001, 1975

หน่วยสันติภาพสหรัฐอเมริกา "Community Language Learning" (เอกสารประกอบการสัมมนา ผู้ให้การอบรมอาสาสมัครอเมริกันด้านภาษาและวัฒนธรรม) 2518.

Stevick, Earl, "Communnity Language Learning" Foreign Language Service, Washington D.C. 1975

